

РАННО КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАНЕ – ТЕНДЕНЦИЯ И/ИЛИ УСПЕХ

Йордан Адолфов

Професионална гимназия по туризъм „Иван П. Павлов“ – Русе

Резюме. В настоящото изследване се разглежда подготовката на учениците за бъдещо кариерно развитие в страната и чужбина. Обръща се силно внимание върху професиите, които Професионалната гимназия по туризъм – Русе, предлага за осъществяване на ранно кариерно ориентиране на всички ученици чрез курсове за допълнително обучение, работа по проекти, срещи с чуждестранни специалисти, обмяна на опит с училища от други страни и състезания от регионален и национален характер. В изследването се наблюдават изявите на учениците от Гимназията в сферата на туризма и тяхното предначертано кариерно развитие.

Ключови думи: кариера; училище; проекти; практики; туризъм

Живеем в динамичен и глобализиран свят, в който разполагаме с неограничени възможности. И докато липсата на избор е била основната неприятност при професионалната ориентация на младежите в училище, то днес това далеч не е така. Многото възможности водят често до объркване и суетене и липса на каквато и да е ориентация. Независимо дали сега стартираш кариерното си развитие още в училище, или след него търсиш работна позиция, придобиването на нови знания и умения от професионалната гимназия ще помогне да се развива човек професионално и да постигне кариерните си цели.

Кариерното ориентиране е основен елемент за постигане на икономическа ефективност, социално равенство и развитие на демократичните процеси. То играе ролята на посредник между индивидуалните потребности и потребностите на обществото и икономиката, насочено е както към правата, така и към отговорностите на индивида в съответен социален контекст. То е средство за насърчаване и подпомагане на учениците да участват активно в определяне на собствената им роля и принос за развитието на обществото, към което принадлежат. Кариерното ориентиране в перспективата на ученето през целия живот е жизнено важен инструмент за развитие на гражданското общество и за икономически напредък. Целите на услугите по кариерно ориентиране

на Професионалната гимназия по туризъм „Иван П. Павлов“ се позовават на следните политики от ЕС:

- да подготвят гражданите да планират и управляват своя напредък в ученето и труда съгласно собствените им жизнени цели, като подпомагат съобразения с уменията и интересите им избор на възможности за образование, обучение и заетост, включително самонаемане, и по този начин допринасят за цялостната си личностна реализация;

- да подпомагат образователните и обучаващите институции (училище и работодател), като им осигуряват добре мотивирани ученици;

- да подпомагат предприятията и организациите, като им осигуряват мотивиран, пригоден и адаптивен персонал, способен да оползотворява възможностите за учене на работното място и извън него;

- да подкрепят местната, регионалната, националната и европейската икономика чрез осигуряване на работна сила, която е в състояние да се адаптира към промените, произтичащи от икономическото и социално развитие;

- да подпомагат развитието на общество, в което гражданите активно допринасят за неговото социално, демократично и устойчиво развитие.¹

Според Коев (Коев 1980) в съвременната теория понятието кариерно ориентиране заменя понятието професионално ориентиране. Професионалното ориентиране е фокусирано върху избора на професия. Кариерното ориентиране обединява избора на професия с избора на възможности за образование, обучение и заетост, като акцентира върху взаимодействието между учене и пазар на труда. Предоставянето на услуги по кариерно ориентиране през целия живот на индивида е интегрална част на политиката.

В контекста на общоевропейските политически цели, кариерното ориентиране все повече се възприема като интегрална част на Стратегията за развитие на човешките ресурси, която трябва да оползотворява технологичните и икономическите промени в обществото на знанието и да допринася за повишаване конкурентоспособността на националните икономики в условията на глобализацията. От такива позиции кариерното ориентиране се разглежда в две основни направления, които са от изключително важно значение за неговото по-нататъшно развитие в България.

Първо: *фокусът на кариерното ориентиране се премества от подпомагане на индивида при вземане на решения във връзка с избора на образование, обучение и професия в началото на трудовия му път към по-гъвкава подкрепа на поредицата от избори за развитие на професионалната му кариера през целия живот.*

Второ: *тези избори се правят не само в контекста на факторите на пазара на труда, но и на факторите, свързани с индивидуалния напредък и личностното развитие на всеки гражданин през целия му живот.*²

В България професионалното ориентиране и консултиране следва социално-политическото и икономическото развитие на страната. Когато човек предлага професия, която му допада, се осъществява синхронизация между личното и общественото възприятие и по този начин се развиват личността и обществото в резултат на колективните способности на хората.

Според Коев (Коев 1980) кариерното ориентиране е във функционална връзка с трудовото възпитание. Всяка професия изисква установяване на умения и навици на труд. От друга страна, колкото по-правилно е избрана професията, колкото по-точно тя отговаря на психофизичните особености на личността, толкова по-автентично личността участва в съответния вид труд.

Професионалната гимназия по туризъм – Русе, сътрудничи с множество работодатели, създава и осъществява проекти с български и международни сътрудничества. Организирант се дни на отворените врати, уикенд туризъм, кулинарни състезания по професии, състезания по анимация и хотелиерство, спортни състезания, както и състезания от общообразователната подготовка. В изследването са представени част от най-постижимите изяви на учениците от гимназията, които сега упражняват професиите си в Русе, в България и по света.

Национално състезание по професии. Това състезание отваря най-много врати за бъдещото кариерно ориентиране, както и за развитие в избраната професия. Надпреварата се провежда ежегодно през месеците февруари, март и април. В него се включват пет категории: „**Най-добър млад готвач**“, „**Най-добър млад сервитьор-сомелиер**“, „**Най-добър млад барман**“, „**Най-добър млад хлебар-сладкар**“, „**Най-добър млад хотелиер**“ и „**Най-добра туристическа анимация**“. Състезанията включват три кръга – общински, областен и национален. Във всяка категория има определен регламент, който ежегодно се актуализира с настъпващите съвременни идеи, за да може участниците да бъдат все по-креативни в изработването на предложения продукт на пазара на труда.

Фигура 1. Избрани моменти от Националното състезание по професии

Национална кулинарна купа 2016 е състезание за професионални готвачи и пицари. През 2016 г. участваха петима завършили ученици на гимназията в индивидуални кръгове, като завоюваха първите пет позиции в категориите „Най-добър готвач“ и „Най-добър пицар“.

През същата година участникът Владимир Тодоров се впусна подготвен в международното състезание за професионални готвачи **Bocuse d'Or**, 2016 г. Той представи един професионален свят на вкусове в три порции, но с различни продукти. Владимир успя да завоюва златното място сред много световни участници, а сега е главен готвач и предприемач в известен столичен ресторант и консултант към голяма хранителна верига магазини. На следващата година се представят четирима участници, завършили гимназията, спечелили сребърното отличие, а сега част от тях се впуснаха в приключението „Учител в Професионалната гимназия по туризъм „Иван П. Павлов“ – Русе, и продължават да се реализират успешно.

„Сомелиер на годината 2016“ е състезание с друга насока, която представя безкрайното пространство на сомелиерството като наука. През 2016 година Йордан Адолфов взе участие в надпреварата за „Сомелиер на годината“, като успя да заеме бронзовото отличие сред 21 участници. Това е състезание за професионалисти, които трябва да бъдат силно подготвени в теоретичен и практически аспект, свързани с винопроизводството и лозарството, както и с придобити умения за сляпа дегустация – най-важния елемент за един бъдещ сомелиер.

Фигура 2. Изяви на завършили ученици в национални и международни състезания

Състезанията **„Като шеф готвачите“** и **„На върха на ножа“** се организират в Русе със съдействието на Гимназията по туризъм – Русе, Община Русе, РУО – Русе, Асоциацията на професионалните готвачи и регионалисти, Асоциацията на хотелиерите и ресторантьорите в Русе. През 2017 г. се пос-

тавят основите на състезанието **„Като шеф готвачите“**. В това регионално състезание участие вземат двойките ученици от основния и от гимназиалния етап на образование. В главната роля влизат малките ученици, а в ролята на ментори – гимназистите. Всеки отбор има за задача да приготви ястие, което е поставено като тема от журито на състезанието.

Първото регионално кулинарно състезание за непрофесионалисти **„На върха на ножа“** се организира в Русе през 2017 г. Важният момент на този вид надпревара е участниците да се впуснат в „морето“ на кулинарното изкуство, като приготвят двустепенно меню по избор, но с един основен продукт, който всяка година е различен вид риба – заради местоположението на Русе на р. Дунав. В престилките „влизат“ ученици от гимназията и различни граждани, бизнесмени и управители. Учениците са отново подтикващите лица, които да съветват своите съотборници, за да достигнат до върха.

Фигура 3. Регионални състезания по професии – „Като шеф готвачите“ и „На върха на ножа“

Проектът **„Мултикултурният привкус на русенската регионална кухня“** е свързан с издирване на автентични рецепти от края на XIX и началото на XX век, характерни за отделните националности от Русе и Русенския регион. Учениците от Гимназията по туризъм – Русе, и представители на Държавния архив – Русе, след определена изследователска работа откриха и описаха рецепти, характерни за отделните етноси в района. Следващ момент от работата по Проекта беше приготвяне и изложение на част от издирените рецептите и техни съвременни вариации.

„Хлябът свързва Европа“ е творческо състезание по печене на тестени изделия. Проектът с думите „Създайте и изпечете вашата Европа!“ е организиран от Института за виртуално и традиционно обучение на възрастни към Университета в немския град Улм и ПГ по туризъм – Русе. Учениците трябва да изработят тестено изделие, което по някакъв начин да символизира

обединяващата роля на Европейския съюз. Всеки по свой начин е представил виждането си по темата, затова и експонатите са толкова различни.

Фигура 4. Участие в проектна дейност с ученици от национален и международен характер

Проектът „Работодатели влизат в час“ е авторско ежегодно издание на Гимназията по туризъм. В това изложение се включват различни работодатели от сферите на ресторантьорството, хотелиерството и туризма. Проектът се осъществява два пъти за една учебна година, като гост-лектори на училището са били шеф-готвачите Иван Звездев, Иван Манчев, Ради Стамболов, Андре Токев, Андрей Стоилов, Ивайло Димитров, Живко Димитров и други, както и местни управители на хотели и преподаватели от университети, в които се изучават специалностите „Туризъм“, „Кетъринг“ и „Хранителни технологии“. Лекторите обясняват, демонстрират и експериментират пред учениците новите технологии в сферата, приложими в работната им среда.

Фигура 5. Моменти от участието в проекта „Работодатели влизат в час“

Ден на отворените врати на „HRC – Кулинарна академия“ – София, е събитие за всички кандидати, които имат интерес да продължат развитието си

в програмите на Академията, за да получат качествено международно образование в София и в чужбина. Професионално учениците се интересуваха от съвременното оборудване на кухните. Всички ученици, посетили Кулинарната академия HRC, останаха признателни към ръководството на ПГ по туризъм – Русе, и към ръководителите си за възможността да се доближат до изкуството на кулинарията.

Фигура 6. Ден на отворените врати
на „HRC – Кулинарна академия“ – София

През 2019 г. се реализираха два проекта, свързани с разширено и практическо обучение от известни практики в сферата туризма.

В проекта **Bartending** се включиха ученици и двама преподаватели, които също надградиха практическите си знания. Йордан Адолфов и Иван Бонев ръководеха групата и всички присъстващи успешно преминаха едноседмично обучение, като получиха международен сертификат по барманство, което превърна учениците в професионални бармани.

„Интегриран проект **Sommilabour**“ представлява теоретично и практическо едноседмично обучение по енология, сомелиерство и лозарство. В него участват ученици от ПГ по туризъм – Русе, и румънски студенти по специалност „Туризм“ в Крайова, Румъния. Курсът е с акцент върху практическата насоченост за придобиване на знания и умения в тези научни области. Темите в обучението бяха свързани с отглеждането на грозде, бране, винопроизводство и винена дегустация. Учениците бяха придружавани от Йордан Адолфов и Иван Бонев, като всички участници получиха сертификат за преминалото успешно обучение във Велико Търново.

Фигура 7. Проект Bartending и Sommilabour, 2018 г.

Проектът „Подкрепа за успех“ е за подкрепа на учениците, които имат затруднения с усвояване на учебното съдържание по различни предмети. Основната цел е да се подпомогне за преодоляване на затрудненията в обучението и допуснатите пропуски при усвояване на новото учебно съдържание, за развитие на потенциала и възможностите им за успешно завършване на средно образование и за бъдеща социална, професионална и личностна реализация.

Проектът „Ученически практики – Фаза 1“ ще допринесе за постигането на специфичните цели към нуждите на пазара на труда. Участващите ученици в проекта трябва да отработят определен брой часове при избран от тях работодател. В края на тази практическа дейност учениците получават трудово възнаграждение, което ги стимулира да продължат своето развитие в сферата, която са завършили.

Фигура 8. Проект „Подкрепа за успех“, „Занимания по интереси“ и „Ученически практики“

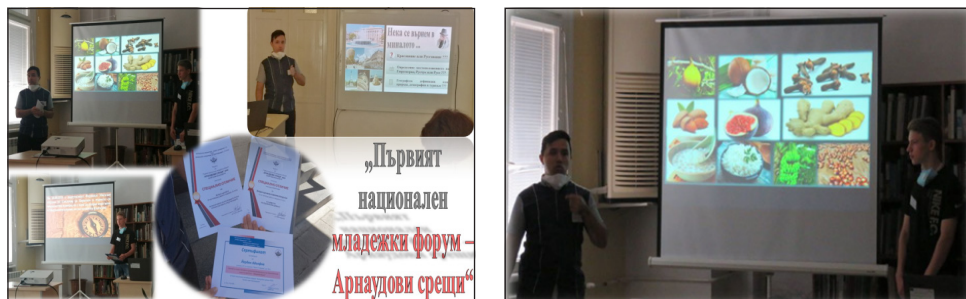
Първият национален младежки форум „Арнаудови срещи 2020. Пътят към познанието“ е организиран от Регионалната библиотека „Любен Кара-

велов“ – Русе, в партньорство с Регионалното управление на образованието – Русе.

В секция „История, философия и география“ своята изследователска научна разработка в екип представиха Йордан Адолфов и Емилиян Йорданов – ученик на гимназията по туризъм, на тема „Вкусът на Молукските острови – мит или реалност?“. С нея те впечатлиха журито на форума, което сподели своето възхищение от съвместната работа на учител и ученик. За доброто представяне бяха наградени със **специално отличие** за съвместна изследователска дейност.

В секция „Млади учени, учители и изследователи“ участие взе Йордан Адолфов, който представи своя доклад на тема „Историко-краеведска ретроспекция на европейската визия на град Русе – Малката Виена“. В доклада той отбелязва, че туризмът в Русе е много добре развит, като за това допринася и ПГ по туризъм в града. В изследването се изтъква, че всяка година завършват и се реализират обучени професионалисти в тази област.

За активното участие във форума Йордан Адолфов беше награден с още едно **специално отличие** за насърчаване на изследователската дейност и проектна работа сред учениците.

Фигура 9. Първият национален младежки форум „Арнаудови срещи 2020“

Кариерата е важен значим фактор за потреблението и икономиката на една страна. Емпиричният опит на екипа на Професионална гимназия по туризъм – Русе, и авторът на научното изследване представят своите виждания, че ранното кариерно ориентиране в Русе е тенденциозен успех за всички ученици, завършили обучението си тук. Представените успехи на училището демонстрират, че още 14-годишните ученици знаят правилната посока, която да последват. Полътът на вятъра ще ги отведе до науката, практиката, реалността, успехите и историята на тяхното развитие в тийнейджърска и зряла възраст, от която следващите след тях ще поемат посоката към успеха.

Фигура 10. Поздравления от екипа и учениците на Професионална гимназия по туризъм – Русе

БЕЛЕЖКИ

1. Резолюция на Съвета и на представителите на правителствата на страните членки за насърчаване политиките, системите и практиките в областта на ориентирането през целия живот в Европа, 2004.
2. Кариерното ориентиране в България 2009 – 2013 г. – пътна карта. Национална агенция за професионално образование и обучение.
3. <https://pgtourism.info/> – Професионална гимназия по туризъм „Иван П. Павлов“ – Русе

ЛИТЕРАТУРА

- КОЕВ, Д., 1980. *Лекции по педагогика*. Велико Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“.
- ТОДОРОВА, Кр., 2016. Професионализъм за професионално ориентиране и консултиране на юноши в конфликт със Закона – резултати от изследване. *Е-списание Социална работа*“.

REFERENCES

- KOEV, D., 1980. *Leksii po pedagogika*. Veliko Tarnovo: Sv. sv. Kiril i Metodiy.
- TODOROVA, Kr., 2016. Profesionalizam za profesionalno orientirane i konsultirane na yunoshi v konflikt sas Zakona – rezultati ot izsledvane. *E-spisanie Sotsialna Rabota*.

EARLY CAREER ORIENTATION – TREND AND/OR SUCCESS

Abstract. The present study examines the preparation of students for future career development in the country and abroad. The note is paid to the professions that the Vocational High School of Tourism – Ruse offers for the implementation of early career guidance for all students, through additional training courses, work on projects, meetings with foreign specialists, exchange of experience with schools from other countries and competitions regional and national in nature. In the research, the performances of the High School students in the field of tourism and their planned career development are observed.

Keywords: career; school; projects; practices; tourism

✉ **Yordan Adolfov**

Teacher in Geography and Tourism Subjects
“Ivan P. Pavlov” Vocational School of Tourism
Ruse, Bulgaria
E-mail: yordan94@abv.bg